

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У наш час в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

Головна мета курсу “Професійна етика” – дати студентам-юристам основні знання про вимоги до професійних якостей, розкрити систему формування етичних поглядів юриста. У процесі вивчення дисципліни студенти отримують цілісне уявлення про важливі практичні аспекти юридичної діяльності, норми поведінки правників, які визначають моральні засади взаємовідносин “юрист-юрист”, “юрист-клієнт”, “юрист-громадськість”.

Завдання курсу всебічно сприяти: розвитку у студентів етичного юридичного мислення; оволодінню базовими теоретичними знаннями та навичками практичної поведінки в правовому середовищі; формуванню у студентів позитивної правосвідомості, правової активності, активної політичної і громадської позиції; усвідомленню студентами незаперечної цінності прав та свобод людини і громадянина.

Під час вивчення цієї дисципліни студенти повинні **знати**:

- основні категорії юридичної етики, що мають важливе значення у професійній діяльності;
- місце етики в загальній системі професійної культури правника;
- особливості морального регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
- специфіку взаємодії морального та правового регулювання діяльності правника;
- головні напрями та методи етичного виховання юристів.

Студенти повинні **вміти**:

- реалізовувати етичні норми у процесі здійснення юридичної діяльності;
- виявляти, аналізувати та розв’язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників.

Підготовлено кандидатом педагогічних наук, професором кафедри історії та теорії держави і права *Н. І. Головка*

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права (протокол № 9 від 10.03.09)

Схвалено Вченою Радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Головка Н. І. Навчальна програма дисципліни “Професійна етика” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Професійна етика”, питання для самоконтролю та список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Становлення юридичної етики в Україні та за рубежом
1	Вступ до етики
2	Юридична етика: поняття, види, джерела
3	Історія юридичної етики в Україні
4	Міжнародне визнання юридичної етики
	Змістовий модуль II. Види етики в юридичній діяльності
5	Культура особистості юриста
6	Моральна культура юриста
7	Слідча етика. Судова етика
8	Адвокатська етика
9	Судовий етикет
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА”

Змістовий модуль I. Становлення юридичної етики в Україні та за рубежом

Тема 1. Вступ до етики

Сутність етики. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Предмет та сутність етики. Передумови виникнення моралі і права. Моральний вчинок та його сутність. Поняття волі за Хо-мою Аквінським (1226–1274). Твердження про моральну поведінку. Етичні вчення Хоми Аквінського та Нікколо Макіавеллі (1469–1527). Основні методологічні аспекти філософського обґрунтування етики.

Література [1; 13; 16; 18; 23 – 25; 27; 33 – 37; 40; 43; 45; 57; 58]

Тема 2. Юридична етика: поняття, види джерела

Професійна етика як самостійна галузь етичної науки. Сутність поняття юридичної етики. Особливості професії юриста. Структура, види і норма юридичної етики. Офіційна етика. Традиційна етика. Корпоративна етика.

Правила професійної етики. Види несправедливості волі за Св. Бернаром. Свобода морального вибору.

Література [1; 13; 16; 18; 23 – 25; 27; 33 – 37; 40; 43; 45; 57; 58]

Тема 3. Історія юридичної етики в Україні

Юридична етика в країні за часів Російської імперії. Революційні події 1917 року у Росії і руйнування судової системи. Роль української інтелігенції у розвитку судової етики в Росії XIX ст. Видатні діячі-юристи Російської імперії – С. І. Зарудний, А. Ф. Коні, С. А. Андрієвський., О. Я. Пассовер. А. Ф. Коні – основоположник судової етики в Російській імперії.

Юридична етика в Україні радянського періоду. Наявність перспектив розвитку юридичної етики в Україні з урахуванням судової системи. Перспективи розвитку юридичної етики в Україні з урахуванням судової системи. Юридична етика в Україні постсталінського періоду.

Юридична етика в суверенній Україні до прийняття Конституції України 28 червня 1996 р.

Література [1; 12–22; 23–27; 33–38; 41–43; 45; 49; 50; 54; 57; 58]

Тема 4. Міжнародне визнання юридичної етики

Вплив документів ООН на розвиток етики і юридичної деонтології у світі, в Україні. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики. Документи Європейського співтовариства про юридичну етику і юридичну деонтологію. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. Міжнародні правові документи, до яких приєдналась Україна.

Основні положення про роль адвокатів, прийняті на восьмому Конгресі ООН щодо запобігання злочинності (Нью-Йорк, 1990 р.).

Література [1; 12–27; 33–38; 41–43; 45; 49; 50; 54; 57; 58]

Змістовий модуль II. Види етики в юридичній діяльності

Тема 5. Культура особистості юриста

Складові культури особистості юриста. Принципи професійної культури юриста. Моральні норми, їх характеристика. Моральна свідомість. Види культур юриста. Різниця між законами та духовним надбанням людства.

Розвиток політичної культури юриста. Компоненти правової культури юриста. Функції правової культури. Складові елементи національної культури. Національний обов'язок юриста. Фактори формування професійної етики юриста.

Література [1; 12–23; 25; 33; 36; 41; 43; 45; 57; 58]

Тема 6. Моральна культура юриста

Правова культура юриста. Духовна культура юриста. Національна культура юриста. Педагогічна культура юриста. Нерозривність моральної культури юриста і професійної. Поняття “деформована моральність”.

Література [1; 12–23; 25; 33; 36; 41; 43; 45; 57; 58]

Тема 7. Слідча етика. Судова етика

Слідча етика. Морально-правові джерела слідчої діяльності. Етика карно-процесуального доведення. Судова етика. Моральні витоки судочинства.

Етика судового рішення. Історичне призначення судової діяльності. Моральні основи судової діяльності. Моральні основи слідчої етики. Єдність законності та моралі в судовій діяльності. Поняття етичності судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні. Етика взаємин учасників судового процесу. Визначення етики судової риторики. Етика судового рішення. Етика позасудової поведінки.

Вимоги до осіб, які прагнуть здобути право займатися нотаріальною діяльністю (за Законом України “Про нотаріат”). Вимоги до осіб, які прагнуть здобути право займатися адвокатською діяльністю (за Законом України “Про адвокатуру”). Юридична консультативна діяльність. Вимоги до осіб, яких призначають на посади прокурорів і слідчих (за Законом України “Про прокуратуру”).

Література [1–19; 21–23; 26; 29; 31; 32; 34; 36; 38; 41; 42; 44; 49; 50; 52; 54; 57]

Тема 8. Адвокатська етика

Адвокатська етика. Судова етика адвоката. Поняття етикету як складової частини етики. Роль судового етикету. Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Види і форми професійного етикету юристів.

Література [1–23; 26–32; 34]

Тема 9. Судовий етикет

Судовий етикет. Адвокатська діяльність. Офіційний судовий етикет. Етика угоди про надання юридичної допомоги. Зовнішній вигляд учасника судового засідання як елемент етикету. Визначення етикету робочого спілкування учасників судового процесу. Внутрішній стан учасника судового процесу. Етика захисту на досудовому слідстві.

Література [1–23; 26–32; 34]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Норми духовного права.
2. Юридичні норми.
3. Складові духовної культури юриста.
4. Принципи духовної культури.
5. Складові національної культури юриста.
6. Системи моральних цінностей.
7. Моральні якості юриста.
8. Визначення поняття “педагогічна культура юриста”.
9. Правосвідомість юриста.
10. Які основні аспекти виокремлюються у професіограмі слідчого?
11. Які основні аспекти виокремлюються у професіограмі судді?
12. Які основні аспекти виокремлюються у професіограмі адвоката?
13. Етика як філософське вчення про мораль і моральність.
14. Предмет і сутність етики.
15. Відмінність понять мораль і моральність.
16. Етичні системи та їх різноманіття.
17. Сутність морального вчинку.
18. Свобода морального вибору.
19. Поняття професійної етики.
20. Правила професійної етики.
21. Призначення юридичної етики.
22. Офіційна етика.
23. Корпоративна етика.
24. Традиційна етика.
25. Корпоративне регулювання етичних взаємин.
26. Юридична етика в Україні.
27. Видатні діячі Російської імперії С. І. Зарудний, А. Ф. Коні, С. А. Андрієвський, О. Я. Пассовер.
28. Роль української інтелігенції у розвитку судової системи в Росії XIX ст.
29. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики.
30. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.) та його характеристика.
31. Документи Міжнародної асоціації юристів щодо питань юридичної етики.
32. Основні положення про роль адвокатів, прийняті на восьмому Конгресі ООН щодо запобігання злочинності (Нью-Йорк, 1990 р.).
33. Слідча етика.
34. Морально-правові джерела слідчої діяльності.
35. Етика карно-процесуального доведення.
36. Судова етика.
37. Моральні витоки судочинства.
38. Етика судового рішення.
39. Моральні основи судової діяльності.
40. Моральні основи слідчої етики.
41. Єдність законності та моралі в судовій діяльності.
42. Поняття етичності у судовому процесі.
43. Етика допиту в судовому засіданні.
44. Етика взаємин учасників судового процесу.
45. Визначення етики судової риторики.
46. Етика позасудової поведінки.
47. Вимоги до осіб, які прагнуть здобути право займатися нотаріальною діяльністю (за Законом України “Про нотаріат”).
48. Вимоги до осіб, які прагнуть здобути право займатися адвокатською діяльністю (за Законом України “Про адвокатуру”).
49. Юридична консультативна діяльність.
50. Вимоги до осіб, яких призначають на посади прокурорів і слідчих (за Законом України “Про прокуратуру”).
51. Судовий етикет.
52. Адвокатська діяльність.
53. Офіційний судовий етикет.
54. Етика угоди про надання юридичної допомоги.
55. Зовнішній вигляд учасника судового засідання як елемент етикету.
56. Визначення етикету робочого спілкування учасників судового процесу.
57. Внутрішній стан учасника судового процесу.
58. Етика захисту на досудовому слідстві.

59. Роль судового етикету.
60. Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Види і форми професійного етикету юристів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. — К., 1996.
2. Закон України “Про адвокатуру” (від 19.12.1992 р.)
3. Закон України “Про міліцію” (від 20.12.1992 р. зі змінами).
4. Закон України “Про нотаріат” (від 02.09.1993 р. зі змінами).
5. Закон України “Про прокуратуру” (від 05.11.1991 р. зі змінами та доповненнями).
6. Закон України “Про Службу безпеки України” (від 25.03.1992 р. зі змінами).
7. Закон України “Про статус суддів” (від 15.12.1992 р. зі змінами і доповненнями).
8. Закон України “Про Вищу раду юстиції України” (від 15.01.1998 р.).
9. Закон України “Про судоустрій” (від 07.02.2002 р.).
10. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” (від 18.02.1992 р. зі змінами).
11. Закон України “Про державну податкову службу в Україні” (від 04. 12. 1990 р. зі змінами).
12. Указ Президента України “Про Положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури та Положення про Вищу кваліфікаційну комісію адвокатури” (від 05.05.1993 р.).
13. Постанова Кабінету Міністрів України “Про загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації” від 27.08.1995 р. № 690.
14. Дисциплінарний статут прокуратури України (від 06.11.1991 р.)
15. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства / Міжнародний договір від 01 жовтня 1988 р. (Міністерство закордонних справ України, Рада Європи).
16. Канони професійної етики / Американська правова асоціація. — 1908, 1988.

17. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб / Міжнародний договір від 23.07.1996 р. (Міністерство закордонних справ України, ООН).
18. Кодекс професійної етики судді, прийнятий на V з'їзді суддів України 24.10. 2002 р. // Вісн. Верховного Суду України. — № 5. — 2002.
19. Алексеев С. С. Введение в юридическую специальность. — М., 1976. — С.161.
20. Воронай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. — К., 1993. — 591 с.
21. Гребеньков Г. В., Фіолевський Д. П. Юридична етика. — К: Алеута, 2004. — 209 с.
22. Гегель Г. В. Философия права. — М.: Мысль, 1990. — С. 402–403.
23. Горянский Г. Ф., Кокарев Л. Д. Судовая этика. — Воронеж, 1973.
24. Горський В. С. Історія української філософії. Курс лекцій. — К., 1996.
25. Етика / За ред. В. О. Лозового. — К., 2002.
26. Діловий етикет. Етика ділового спілкування. — К., 2003.
27. Жалинський А. Э. Профессиональная деятельность юриста. Введение в специальность. — М., 1997. — 330 с.
28. Історія адвокатури України. — 2-ге вид. / Редкол.: В. В. Медведчук (голова) та ін. — К., 2002.
29. Карпец И. И. Сыск. — М., 1994.
30. Карпец И. И. Уголовное право и этика. — М., 1985.
31. Керимова Д. А. Философские проблемы права. — М., 1972. — 472 с.
32. Кобликов А. С. Юридическая этика: Учеб. для вузов.— М., 1999.
33. Кони А. Ф. Собрание сочинений. — Т. 4. — С.19.
34. Кудрявцев В. Н. Правовое поведение: норма и патология. — М., 1982.
35. Малахов В. М. Етика. Курс лекцій: Навч. посіб. — К., 1996. — С. 35–88.
36. Международная защита прав и свобод человека: Сб. док. — М., 1990.

37. Миколенко А. И., Миколенко А. Н. Законы Украины “О прокуратуре”, “О милиции”, “Об адвокатуре”: Комментарии. — Х., 2002.
38. Народная энциклопедия научных и прикладных знаний: В 12 т. — М., 1911. — Т. 11. — С. 28.
39. Основные принципы, касающиеся роли юристов. Приняты на 8-м Конгрессе ООН по предупреждению преступлений. Нью-Йорк, август 1990 г. // Советская юстиция. — 1991. — № 20.
40. Основные принципы этики полицейской службы: Утв. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы 9 мая 1979 г.
41. Правовые системы стран мира. — М., 2001.
42. Прокуратура в Україні: Зб. норм. актів / Відп. ред. М. О. Потембенько. — К., 2000.
43. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. — СПб., 1999.
44. Святоцький О. Д., Медведчук В. В. Адвокатура: історія і сучасність. — К., 1997.
45. Святоцький О. Д., Михеєнко М. М. Адвокатура України. — К., 1997.
46. Семаков Г. С., Кондракова С. П. Нотаріат в Україні. — К., 2001.
47. Семитко А. П. Правовая культура: сущность, противоречия, прогресс. — Свердловск, 1990.
48. Сливка С. С. Професійна етика працівників міліції. — Львів, 1995.
49. Скомороха В. Є. Пам'ять і біль. Кримінально-психологічні нариси. — К., 1999.
50. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста. — Харків, 2004. — 170 с.
51. Сливка С. Юридична деонтологія — К.: Атака, 2003. — 319.
52. Фролов В. Правила судової етики. — Миколаїв, 1998.
53. Халдеев Л. С. Судья в уголовном процессе: Практ. пособие. — М., 2000. — 501 с.
54. Щеглов А. В. Профессиональная этика сотрудников органов внутренних дел. — М., 1999.
55. Шепітько В. Ю. Тактика допиту: Текст лекцій. — Х., 1992. — 21 с.
56. Шепітько В. Ю. Теория криминалистической тактики. — Х., 2002. — 500 с.
57. Швейцер А. Культура и этика. — М., 1973.
58. Шкода В. В. Вступ до правової філософії. — Харків, 1997. — С. 165–201.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Професійна етика”	4
Зміст дисципліни “Професійна етика”	5
Питання для самоконтролю	8
Список літератури	10

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4661

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 0,54. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*